

**VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19**

Analyseperiode 13:00 uur d.d. 4 april – 14:00 uur d.d. 5 april

5.1.2e

Directie Communicatie VWS | Input voor de interdepartementale omgevingsanalyse

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 Nederlanders die met een besmetting op de IC liggen Zorgpersoneel 'in de frontlinie' Kinderen in het speciaal onderwijs Slachtoffers van huiselijk geweld 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Mantelzorgers Reguliere patiënten die minder of minder snel worden behandeld Belangenpartijen 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Genezen patiënten Politici

Samenvatting

- Er is nog altijd breed aandacht voor de IC-capaciteit. Media spreken van 'voorzichtig optimisme' over het aantal opnames. 'Social distancing lijkt een succes,' zegt voorzitter van het Landelijk Netwerk Acute Zorg Ernst Kuiper.
- Vanuit verschillende hoeken klinkt nog altijd de zorg over oplopende spanningen in (pleeg)gezinnen. Uit tv-reportages blijkt dat het tegelijkertijd moeilijker wordt om desbetreffende gezinnen te bereiken. Zo komen wijkagenten en jeugdbeschermers minder vaak 'achter de deur'. Volgens een wijkagent uit Rotterdam zijn mensen minder goed in staat om contact te zoeken; "Pak maar eens de telefoon op dan als je constant bij elkaar bent."
- Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer laten weten dat het dit weekend tot nu toe rustig is geweest in de meeste natuurgebieden. Ook stranden, treinen en straten bleven relatief rustig. In schril contrast staan een aantal opvallende situaties die het nieuws halen, zoals lange files bij stortplaatsen, groepsvorming in Arnhem (wat tot een boze tweet van burgemeester Marcouch leidde) en zogenoemde 'corona-feestjes' in Breda en Middelburg.
- Op basis van social media concludeert EenVandaag dat Nederland 'braaf' thuis lijkt te zitten. Bezorgdheid zou blijken uit de hoeveelheid videoboodschappen van burgemeesters die de oproep plaatsen 'Blijf toch thuis'. Ook politiecorpsen zouden 'erop los posten'. Enkele politici als Kaag en Wilders geven het goede voorbeeld onder het credo #blijfthuis.
- Gisteravond komen diverse corona-gerelateerde onderwerpen langs op de televisie; speciaal onderwijs, huiselijk geweld en discussies over het bezoekverbod in verpleeghuizen, het gebruik van mondkapjes en de bredere discussie over de consequenties van de huidige corona-maatregelen. Dit weekend pleiten onder meer filosoof en psychiater Damiaan Denys en journalist en ondernemer Jort Kelder dat deze discussie gevoerd moet worden.

Karakterisering berichtgeving

- Er is brede aandacht voor de IC-capaciteit. Media spreken van 'voorzichtig optimisme' over het aantal IC opnames.
- Op basis van social media concludeert EenVandaag dat Nederland 'braaf' thuis lijkt te zitten. Bezorgdheid zou blijken uit de hoeveelheid videoboodschappen van burgemeesters die de oproep plaatsen 'Blijf toch thuis'. Ook politiecorpsen zouden 'erop los posten'. Enkele politici als Kaag en Wilders geven het goede voorbeeld onder het credo #blijfthuis.
- Gisteravond komen diverse corona-gerelateerde onderwerpen langs op de televisie; speciaal onderwijs, huiselijk geweld en discussies over het bezoekverbod in verpleeghuizen, het gebruik van mondkapjes en de bredere discussie over de consequenties van de huidige corona-maatregelen.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtoffers*

- In Limburg zijn in de afgelopen weken de meeste coronapatiënten opgenomen, zo'n 81,6 ziekenhuispatiënten per 100.000 inwoners. In Brabant staat het getal op 65,3 per 100.000 inwoners.

Identiteiten

- Presentator Tijn Beckand laat weten dat hij besmet is met het coronavirus.
- Taxichauffeur John Molkenboer is op 66-jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van het coronavirus. Nieuwsuur-verslaggever Jan Eikelboom bezocht deze week zijn vrouw Martie en zoon Leroy, die thuis in spanning zaten. De reportage maakte veel los: de familie ontving honderden steunbetuigingen.

Oorzaken

- De Mexicaanse ondersecretaris van Gezondheid Hugo López-Gatell zegt dat decennia van slechte eetgewoontes in Mexico de bevolking hebben opgezadeld met een epidemie van gezondheidsproblemen als obesitas, die hen kwetsbaarder maken voor het nieuwe coronavirus.

Scenario's

- In het Italiaanse dorp Castiglione d'Adda lijkt groepsimmunitet in zicht. Van de 4.600 inwoners zijn er officieel 190 besmet, dat is 4% van alle dorpingen. Bij een casestudy is bij 70% van de bloeddonoren antilichamen aangetroffen, hoewel deze personen nooit klachten hebben gehad. Milanese viroloog Massimo Galli noemt het onderzoek van groot belang.

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Gisteren zijn er 3.962 berichten verwerkt via de social kanalen van minister De Jonge. Vanochtend stonden er 450. Meer dan 98% daarvan waren reacties op de post dat zijn vrouw zijn haar heeft geknipt. Het bericht leidde op Facebook vooral tot boze kappers en discussie over de TOZO-regeling. Op Twitter leidde het bericht tot vragen als: "Wie heeft de foto gemaakt?", "Waarom heeft de kapper handschoenen aan?" en "Waar is het haar op de grond dan?!" Andere veelgestelde vragen zijn: Waarom is er geen noodhulp voor ambulante kappers en andere beroepen met een praktijk aan huis? Hoe zit het met de financiële compensatie voor mondzorg en paramedische zorg?
- Via de social kanalen van VWS zijn gisteren in totaal 628 berichten behandeld. Vragen en opmerkingen gingen vooral over waarom er geen spatschermen verplicht zijn bij de huisarts, apotheek e.d., hoe het nu zit met het gebruik van mondkapjes aangezien Amerika aangeeft dat het helpt, de 1,5 meter afstand, beschermingsmiddelen en vitale beroepen.
- Via de social kanalen van minister Van Rijn zijn er 249 berichten verwerkt. Deze ochtend staan er 170 berichten open met dezelfde onderwerpen. Vragen gingen over reizen en beschermingsmiddelen.

Hoe wordt het incident omschreven (welke "facts en figures" worden benoemd)?

- Voorzitter van het Landelijk Netwerk Acute Zorg, Ernst Kuipers: "We hebben momenteel voldoende aanbod aan ic- en niet-ic-bedden. Dat is geruststellend".
- Momenteel liggen er 17 Nederlandse corona patiënten op een IC in Duitsland. 33 Duitse ziekenhuizen zijn bereid om Nederlandse corona patiënten op te nemen.
- In België hebben de ziekenhuizen voor het eerst in de coronacrisis in 24 uur tijd meer patiënten ontslagen dan dat er nieuwe patiënten zijn opgenomen.
- 'Gevallen in China wakkeren vrees voor tweede golf aan', kopt NRC. In China zijn sinds zaterdag 30 nieuwe gevallen van het coronavirus gerapporteerd, 11 meer dan een dag eerder.
- Na de VS overweegt nu ook Frankrijk zijn inwoners te vragen om mondkapjes te dragen. Volgens de Académie de Médecine, de Franse RIVM, raadt het aan. Volgens het instituut is aangetoond dat besmette Fransen zonder symptomen het virus in stand houden.
- De gouverneur van Lombardije, Attilio Fontana, deed een oproep aan Italianen in de regio Lombardije die toch naar buiten gaan, om hun mond en neus te bedekken.
- Veel clubs uit de Bundesliga willen maandag weer voorzichtig beginnen met trainen.
- De Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie (KNMP) is niet op de hoogte van meer apotheken in Nederland die mondkapjes te koop aanbieden aan klanten. Dit zegt de organisatie in een reactie nadat een apotheek in Leiden aangaf onder meer handschoenen en mondkapjes aan te bieden.

- Het grote aantal teken zou een andere belangrijke reden zijn om niet de natuur in te gaan. Door het warme lenteweer dat voor de komende dagen is voorspeld, wordt in grote delen van Nederland een "zeer hoge" activiteit van teken voorzien.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuiglijke waarnemingen)?

- Een huisarts uit Vlaardingen zegt zich steeds bezorgd te maken over de patiënten zonder corona. Patiënten met hart- of herseninfarcten ziet hij bijna niet meer. "Dat kan gewoon niet, want die zaken gebeuren nog steeds. Mensen komen dus te laat of helemaal niet." De huisarts drukt de mensen op het hart dat zij gewoon naar de huisarts moeten komen bij klachten en er geen angst voor besmetting hoeft te zijn.
- Mariska van Vliet verzorgt uitvaarten in het Brabantse dorp Erp. "De dood was ineens een soort olievlek", vertelt ze aan RTL Nieuws. "Het was bizar. En nog steeds is het bizar en word ik gebeld. Normaal doe ik twee uitvaarten per week, maar de afgelopen weken wel vijf of zes. Het overgrote deel is overleden aan corona." Van Vliet vertelt dat ze niet alle families kan helpen en dat het zeer doet om 'nee' te zeggen.
- Bij Op1 gaat het gisteravond over het bezoekverbod in verpleegtehuizen dat leidt tot verdrietige situaties voor bewoners en hun dierbaren.
- Uit een enquête van de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) onder 400 pleeggezinnen blijkt dat een kwart van de respondenten de situatie thuis beoordeelt met het cijfer 5 of lager. "Zowel pleegouders als pleegkinderen staan onder grote druk", zegt NVP-directeur Peter van der Loo. De NVP pleit voor extra hulp vanuit gemeenten, bijvoorbeeld op school. "Het is dringend nodig dat scholen ook deze kinderen opvang aanbieden, zodat pleegouders ontlast worden en de relatie met het pleegkind niet op het spel komt te staan. Helaas gebeurt dat nog niet in alle gemeenten, horen wij van pleegouders", aldus Van der Loo.
- Wim Ludeke, directeur van het Expertise Centrum Speciaal Onderwijs, vertelt dat in redelijk grote getallen scholen open zijn voor kwetsbare kinderen en dat er opvang wordt aangeboden. Zo heeft het Vierbeekcollege in Oosterbeek besloten de deuren te openen voor leerlingen die het hard nodig hebben. Naast kinderen uit woongroepen en kinderen met ouders uit de vitale sector komen er ook kinderen binnen van wie de thuissituatie onhoudbaar is geworden.
- De Zeeuwse zorgverlener Emergis heeft een telefoonlijn opgezet voor mensen die psychologische ondersteuning nodig hebben.
- De GGD in Rotterdam gaat de parkeergarage inrichten als 'drive-in' testlocatie voor zorgmedewerkers met klachten die passen bij het coronavirus. Daarnaast zet de GGD Rotterdam-Rijnmond ook een bus als mobiele testlocatie in.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokkenen?

- Nu bezoekers van verzorg- en verpleegtehuizen geen bezoek meer mogen krijgen van familie, kiest een groeiende groep kinderen ervoor om hun bejaarde moeder of vader weer in huis te nemen.
- Jeugdbescherming en wijkagenten komen minder snel bij de mensen thuis. Dat zou het signaleren van huiselijk geweld lastiger maken.
- Veilig Thuis Rotterdam zegt geen toename te zien in telefoontjes. Ze vermoeden dat sommige gezinnen minder snel contact zoeken.
- In gemeente Heerde is een freelance-journalist vrijdagavond in het geheim een verzorgingstehuis binnengedrongen. De gemeente vindt het onacceptabel, de journalist heeft een proces-verbaal gekregen. De journalist geeft aan niet te zijn binnengedrongen en geen contact met ouderen te hebben gehad.
- In heel Nederland werd gisteravond een kaarsje aangestoken voor mensen die zijn overleden aan het coronavirus. Op Twitter is te zien dat het initiatief door veel mensen uit het hele land wordt opgevolgd.

Volgen zij onze gedragsadviezen (handelingsperspectieven) op?

- Het dringende advies om zaterdag ondanks het mooie lenteweer thuis te blijven werd op de meeste plekken goed opgevolgd. In natuurgebieden, stranden, de treinen en op straat was het zaterdag erg rustig. Op

plekken waar het drukker was, hielden mensen meestal voldoende afstand. Volgens Staatsbosbeheer was het op de meeste plekken 'relatief rustig.

- Ook zondagochtend is het rustig geweest in de meeste natuurgebieden in Nederland. Volgens woordvoerders van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer lijken mensen zich net als zaterdag aan de voorschriften van de regering te houden en bewaren afstand in de strijd tegen de verspreiding van het coronavirus.
- EenVandaag concludeert op basis van social media dat Nederland 'braaf' thuis lijkt te zitten. Het programma spreekt van 'een groot verschil' met dat weekend twee weken geleden.
- Daar tegenover staan een aantal opvallende situaties die het nieuws halen: foto's van lange files bij stortplaatsen op NU.nl, foto's van het drukke Haagse Zuiderpark op social media, bekeuringen voor mensen die de versperringen bij parkeerplaatsen weghaalden in Nieuwekerk aan den IJssel, drukte in recreatiegebied het Twiske, een grote groep in Arnhem (die leidt tot een boze tweet van burgemeester Marcouch) en 115 meldingen van feestjes en samenscholingen in Midden- en West-Brabant.
- Tegenover EenVandaag noemt een agent het lastig om te zien of mensen een gezin zijn of niet.

Betekenisgeving

Welke waarschuwingen worden afgegeven?

- De Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) slaat alarm over de oplopende spanningen in veel pleeggezinnen die gebukt gaan onder de coronacrisis. De spanningen lopen onder meer op omdat kinderen door de thuisquarantaine hun familieleden niet kunnen of mogen zien en ondersteunende zorg tijdelijk is stopgezet.
- ActiZ waarschuwt dat niet iedereen zijn/haar bejaarde ouders zomaar in huis moet nemen. Conny Helder van ActiZ: "Die mensen zijn vaak niet voor niets in het verzorg-of verpleeghuis opgenomen omdat het thuis niet langer ging. Dus weer iemand terugnemen in deze periode is best een klus en eigenlijk minder verstandig. Mensen moeten zich goed realiseren dat er heel wat haken en ogen aan zitten." Een verzorg-of verpleeghuis mag het zelfs weigeren.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- EenVandaag concludeert dat er alom bezorgdheid is dat we ons niet kunnen bedwingen op basis van de hoeveelheid videoboodschappen van burgemeesters die de oproep plaatsen 'Blijf toch thuis'. Ook politiecorpsen zouden 'erop los posten'.
- De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) maakt zich zorgen over de toename van huiselijk geweld tijdens de coronacrisis. Ook Nederlandse hulpverleners maken zich grote zorgen over wat er achter de voordeur gebeurt nu veel mensen op elkaars lip thuis zitten. Ze zijn bang dat er nu meer kinderen en vrouwen mishandeld worden. Wijkagent Rob van Dam vertelt dat hij vreest dat mensen moeilijker in staat zijn om contact te zoeken; "Pak maar eens de telefoon op dan als je constant bij elkaar bent."
- Het Expertisenetwerk Verslavingskunde Nederland maakt zich zorgen om stille verslaafden. Verslavingsarts Robert van de Graaf herkent dit en waarschuwt mensen om niet extra vatbaar te worden voor corona door een verslaving. Hij adviseert hoe mensen een 'rem' op de verslaving kunnen zetten.
- Als er lessen waren getrokken uit de SARS-uitbraak, hadden er virusremmers kunnen worden ontwikkeld die nu tegen het coronavirus hadden geholpen. Dat zegt hoogleraar moleculaire virologie van het LUMC in Leiden, Eric Snijder, in WNL Op Zaterdag.
- Via de social kanalen van VWS, de minister De Jonge en Van Rijn worden zorgen geuit over het tekort aan beschermingsmiddelen (en of ladingen mondkapjes wel goed terecht komen; wordt de thuiszorg niet overgeslagen?), social distancing met het mooie weer, de mondzorg. Men uit angst voor fase 3, waarbij onrust heerst over wie geweerd gaan worden van de IC. Er is wat kritiek van fysiotherapeuten dat digitale zorg niet toereikend is en ze een forse terugloop van omzet zien. Verder wijzen mensen op mogelijke medicijnen tegen corona, waaronder malariatabletten en Ivermectine.

(Discussie over het bezoekverbod)

- SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen maakt zich zorgen over het bezoekverbod in verzorgingshuizen. Zij hoopt op creatieve oplossingen, vooral nu het nog zo lang duurt. Marijnissen maakt zich boos over het

tekort aan beschermingsmiddelen. Dat is toch 'bizar', nu we het uiterste van zorgpersoneel vragen. Hoe kan het zo zijn dat het op sommige plekken wel lukt om genoeg beschermingsmiddelen te regelen en op andere plekken niet.

- Ouderenpsycholoog Sarah Blom spreekt van een ingewikkelde boodschap richting mantelzorgers nu deze op dit moment worden geweerd, terwijl ze later weer hard nodig zijn. Ze legt uit dat mantelzorgers als het ware onderdeel van het zorgsysteem zijn geworden. Ze wil het debat aangaan of mantelzorgers niet moeten worden toegelaten tot de verpleeghuizen; moeten we niet gaan versoepelen?

(Discussie over mondkapjes)

- Viroloog Ab Osterhaus erkent dat de verschillende maatregelen m.b.t mondkapjes in verschillende landen 'verwarrend' is. Volgens hem is het duidelijk dat het gebruik van een mondkapje kan bijdragen, maar dat de maatregel moet 'passen' in het volledige pakket. Volgens Osterhaus is er dus 'wel iets voor te zeggen', zo denkt hij onder meer dat het psychologisch effect groot kan zijn.
- Osterhaus: Het kan geen kwaad om ze te gebruiken, als je ze juist gebruikt.
- SP-fractievoorzitter Lilian Marijnissen vindt dat de regering het wel of niet gebruiken van mondkapjes wel goed moet uitleggen. Er zou met mondkapjes hetzelfde kunnen gebeuren als wat met de scholen gebeurde.
- Psychiater en filosoof Damiaan Denys zegt dat het gebruik van mondkapjes psychologisch een 'heel vervelend' effect heeft.

Context

- Psychiater en filosoof Damiaan Denys vindt dat de aandacht die we aan het virus schenken 'disproportioneel' is. "Waarom wordt er geen bredere politieke discussie gevoerd over al die consequenties die we nu dreigen te vergeten." Denys vindt het ook apart dat er getallen worden getoond die niet compleet en correct zijn. (Bij Op1 wordt een discussie gevoerd over het onderwerp)
- Volgens journalist en ondernemer Jort Kelder moet de discussie over de financieel-economische gevolgen van de corona-lockdown worden gevoerd. Wegens een citaat – 'We zijn 80-plussers aan het redden, die te dik zijn en gerookt hebben' – kreeg Kelder een stroom aan verwensingen, scheldkanonnades en bedreigingen over zich heen.
- De vraag of de economische schade die voortvloeit uit de coronamaatregelen wel opweegt tegen het redden van wat mensenlevens, is "een vals dilemma". PvdA-leider Lodewijk Asscher zei dat zondag in Buitenhof als reactie op kritische geluiden dat de lockdown te overdreven is. Het zou volgens critici leiden tot een maatschappelijke ontwrichting die op de lange termijn tot nog meer slachtoffers leidt. Asscher zei dat "het idee dat het een keuze is om maatregelen te nemen, echt onzin is." Volgens hem realiseren de critici zich niet dat er nu zonder coronamaatregelen in korte tijd tienduizenden of honderdduizend mensen ziek worden, onder wie ook jonge mensen. Velen van hen hebben ziekenhuiszorg nodig en de zorgsector staat nu al onder hoogspanning om de capaciteit te leveren zodat ze geen zieken hoeven te weigeren bij de intensive care, aldus Asscher. "Als je het scenario volgt om de coronamaatregelen op te heffen, gaan er duizenden of tienduizenden mensen dood wiens leven je kunt redden." De economische effecten zijn volgens de PvdA-voorman bovendien veel groter, omdat veel werknemers ziek zullen worden.

Opiniepeilingen

- Uit de opiniepeiling van Peil.nl (Maurice de Hond) blijkt dat het overgrote deel (90%) van de Nederlanders zich houdt aan de aanwijzingen van de overheid. Twee weken geleden wilde 25% een lockdown, vorige week 21%, nu is dat nog maar 15%. Ook bij kiezers van PVV en FVD daalt het percentage voorstanders. Vorige week hebben we een vraag gesteld hoe men oordeelt over een mogelijke exit strategie. 55% van de ondervraagden gaf aan dat men vond dat gewacht moest worden tot het virus (vrijwel) weg was. Dat percentage is nu gedaald naar 43%. Nu zijn er meer mensen voor om de maatregelen geleidelijk af te bouwen (van 42% naar 51%). 4% is voor het onmiddellijk stoppen van alle maatregelen. Ten slotte is het opmerkelijk dat er een verandering is te merken in de angst om zelf besmet te worden door het virus. Gaf vorige week nog 41% zichzelf een kans van meer dan 50% om besmet te worden. Nu is dat gedaald naar 29%.